

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)

30 iunie st. v.

12 iulie st. n.

Este în fiecare duminică.

Redacțiunea :

Strada principală 375 a.

Nr. 26.

ANUL XXVII.

1891.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei

Mihail Cogălniceanu.

(1817—1891.)

Națiunea română iarăși a îndurat o lovitură grea. Unul din cei mai mari fii ai sei, care a lucrat cu puteri de gigant la deșteptarea și înălțarea nămolului românesc; care ca bărbat de stat, ca orator și om al științei de-o potrivă și-a creat un nume nemuritor, Mihail Cogălniceanu, a încetat din viață la Paris în 2 iulie an. c.

Mare este pierderea ce societatea, știința și politica română suferă prin această moarte; tocmai de aceea este greu a schița chiar și în liniamente de frunte viața și activitatea acestui bărbat. Ori unde află vr'o înaintare a nămolului românesc, pretotindeni dai de mâna lui Cogălniceanu, căci nici un act mare nu s'a făcut fără conlucrarea lui.

El a fost unul din acea pleiadă glorioasă, care mai întâi a dat sbor literaturii și artei dramatice, întemeiând reviste științifice, înființând teatrul românesc la Iași, publicând primele lucrări istorice și desgropând din întunericul pulverii scrierile cronicarilor români;

El a fost unul din cei mai aprigi luptători pentru unirea principatelor române sub un singur domn și într'un singur și nedespărțit stat România;

El a fost autorul celor mai mari două acte naționale seversite sub domnia lui Cuza Vodă: secularizarea averilor mănăstirești și improprietărea țeranelor români;

El a fost, care după reșoaiul din 1877 cu turcii, ca ministru de externe, la congresul din Berlin, în iunie 1878, a luptat alături cu Ion Brătianu, luând cuvântul în sinul congresului și apărând cu căldură drepturile românilor;

El a fost unul din cei ce au făcut independența și regatul României.

S'a născut la 1817 septembrie 6, în Iași. Tatăl său a fost vornicul Ilie Cogălniceanu; mamă sa Catinca n. Stavilă, din o familie românească din Basarabia.

A studiat la casa părintească, apoi la universitatea din Berlin și Paris, ocupându-se cu jurisprudența și cu istoria. Încă la Berlin, în 1837, publică istoria Munteniei și a Moldo-

MIHAIL COGĂLNICEANU.

vei, în limba franceză.

Întors în țară, întemeie la Iași o tipografie, în care atară de »Buletinul oficial al statului«, care i se dedese în întreprindere, deschise era publicității literare. Fondă »Archiva Română« prima publicațiune

periodică, care vorbi românilor despre originea lor și începă a scôte la lumină documente istorice prețioase. Tot pe atunci întreprinse, ajutat de puținii scriitori din timpul acela, o fôie intitulată »Dacia Literară.« Protectoratul rusesc sugrumând în curând acesta fôie, Cogălniceanu scôse »Propășirea«, în colaborare cu Alecsandri, C. Negri și Ion Ghica. Acésta fôie a făcut educațiunea politică a junimei. »Fôia sătésacă« asemenea a eșit sub redacțiunea sa.

Totodată Cogălniceanu a îmbrățișat profesiunea de avocat, el pentru prima-ôră dede în Iași idea despre ceea ce se numește elocință parlamentară.

În 1843 începă a predă ca profesor istoria românilor, în Academia Mihailenă din Iași, cu care ocaziune ținu renumitul discurs de introducere în istoria națională.

Luând parte și densusul în mișcările dela 1848, fu silit să emigreze la Cernăuți. Acolo publică o broșură intitulată »Dorințele Moldovenilor.«

Sub Grigorie Ghica, rentors în țeră, ocupă mai multe funcțiuni publice, probând că este cel mai valoros om politic al Moldovei. La 1852, după o muncă de deci de ani, publică renumita colecțiune a cronicelor române, intitulată »Letopisetile țerii Moldovei«, în trei volume, din care în deceniul trecut s'a publicat a doua ediție.

După tractatul dela Paris, care scôse principatele de sub protectoratul rusesc, deschidându-se terenul politic, Cogălniceanu păși pe acela cu totă energia, scôse la lumină diarul »Stéua Dunărei«, se alege deputat și de atunci până 'n sfârșit, ca deputat, ca senator și ca ministru, a stat nocontenit în serviciul țerii sale, ocupând un loc de frunte, severșind actele cele mai mari.

În anii din urmă nu s'a mai ocupat cu literatura, dar a petrecut-o cu luare aminte și totdeuna i-a dat spriginul moral și material. În considerarea marelor sale merite literare-culturale, Societatea Academică l'a ales membru încă la 1868, adeva în anul prim după înființarea sa; de atunci a luat parte la lucrări totdeuna când a putut, a fost ales și președinte, iar actualminte eră președinte al secțiunii istorice.

Nu putem încheiă aceste șire mai frumos, decât cu cuvintele lui ce-a rostit mai an în cameră :

»Noi bătrânii ne ducem ce niște fantome, căci viața noastră încet-încet s'a stins pentru binele poporului românesc. Generațiunea noastră, din care n'au ramas decât câțiva, s'a stins săracă, ca Goleștii, ca Rosetti ș-atâția alții, și tot săraci vor muri Brătienii și sărac voi muri și eu. Și acușați și judecați în pasiunea luptelor politice, generațiunea noastră inse a avut entusiasm și curaj pentru idealul național. Voi dar, tinerilor, luați dela noi numai calitățile; ve conjur, luați numai entusiasmul și curajul, și lăsați patimele noastre, căci noi am fost născuți într'o epocă de frământări escepționale!«

Proverbe.

Săracul doreșce să nu-i fie fôme; bogatul să aibă poftă de mâncare. (Englezesc.)

Nevêsta bună e podôba casei, așa cum sôrele e ornamentul cerului. (Bohem.)

Cea mai mare fericire pentru un om matur e, când pentru un moment, i se presintă ocazia de a redeveni copil.

Cu succesul nu se discută. (Francez.)

Curajul nu e bun de nimic decât nu e însoțit de rațiune. (Danez.)

Trei cununi.

(În amintirea verișorei mele Maria Dronca.)

Urcat-am treptele de marmor
A criptei albe din morminți;
M'am rădîmat de murul rece,
Pe care rașele ferbinți

A sôrelui de primăvără
Să-l încăldêscă nu mai pot,
Zădarnic arde viu și vesel,
Schintea din pētră nu mai scot.

Sălcămul trist crescut-a mare,
Și iorgovanii împregiur
Sunt înfloriți; din vêful crucei
Se 'ntinde edera pe mur,

Se 'ncurcă 'n marginea 'ncrestată
Pe ușa nêgră, grea, de fer
Și tremurând încet în aer
Aștêptă stropii calți din cer

Ating cu mâna mea ferbinte
Zăvorul rece, ruginit;
Iar cheia scărșee în hrôrcă,
Pe glasul vechiu și ascuțit.

O clipă, stau pe pragul ușei,
În urma mea să fur, ferbinți,
Dulci rașe calde — niște vrăbii
Cu ochii lucii și cuminiți

Pândesc, săltând din crâng pe trepte,
Să pigulêscă după plac
Semênța ce se scuturase
Din trei cununi din flori de mac

Uscate ași. — Candela arde
Cu mucul roș ca de rubin,
Aruncă dungi de foc în prêjmă
Și invêleșce 'n blând senin

Păreții suri. Dar tu feciôră,
Feciôră albă din sicriu,
Cu ochii stinși, buze 'nceștate,
Tu nu mai ai surisul viu.

Ce l'ai avut odinôră,
Și tuturor le-ai fost pe plac,
Când alergând pe holde grase
Căutai să afli flori de mac,

Opinca cucului, spic galbin
Și în cununi le impletiai;
Cu ochii vii dar, plini de lacrimi,
La crucea moșului mergeai,

Șoptind încet un „Tatăl nostru“
Pe êrba verde 'ngenunchind,
Puneai cununile pe cruce — —
De tinerețe strălucind.

Iți ridicai obrazul gingaș,
Când vrăbiile, ciripind
Se sărutau pe gard — tu dragă,
Uitai de lacrimi și zimbînd,

Simțiai că sinul teu se bate
De alintat

Căci falfăindu-ți haina albă,
Ridând șiret, le hișii ai . . .

Ați ești aici și tu la moșul,
O, tu cu densusl odichniți
In cripta rece 'ncongiurată
Cu iorgovanii infloriți!

Sicriul de metal închis-e,
Tu zaci intr'ensul, fără graiu,
Nu-l pot deschide, îl acopăr
Cu trei cununi de flori de maiu.

Și las să-mi curgă lacrimile
Fără astempăr, după plac -- --
In liniște culeg vrăbeții,
Culeg sēmēțele de mac!

Maiu 27, 1891.

Lucreția Suciu.

Primul meu bolnav.

— Novellă —

(Incheiere.)

Mi-am recăstigat repede sângele meu rece, de care detesem probe în atâtea rënduri ca student și mi-am continuat cercetările mai mult de formă, și mai mult ca să privesc frumoșele mâni albe ca zăpada ale copilei. Nu me puteam sătură admirând trăsurile regulate ale feței sale, descoperind pe obraji ei trandafirii câteva lacrimi neuscate încă.

Pe când voiam s'o întreb ceva, ea m'a strîns de mână cu mâna-i môle și catifelată și am simțit că un curent electric mi-a străbătut tot corpul. Am înțeles ce voia. Voiă să me facă complicele ei în îndeplinirea vre unui capriciu ôre-care. Am tăcut, și ea înțelegându-mi bunătatea inimei, drept mulțumire deschise ochii ca să mi-i arate cât sînt de frumoși.

Cât de fericit me simții în momentele acelea, n'aș puté să ve spui.

Mii de orizonuri mi se arătau, mii de ilusii își luau naștere în mintea mea.

Familia cu multă grabă me întrebă decă e ceva grav. Răspunsei printr'un moțait din cap care însemnă:

— Este ceva! . . .

Tôte astea nu m'au împedicat d'a rupe prima fôie dela carnetul meu pentru rețete, d'a face saftéua cum s'ar dice, și d'a scrie pe ea următorul rënd fôrte inocent, mai inocent ca un ignorant:

R/p

Limonadă simplă

300 grame.

Nu putea fi ceva mai banal decăt medicamentul ce ordonasem. Ar fi ris și spițerul cu mare poftă, decă ar fi știut circumstanțele în care eu ticluisem minunata mea rețetă. Am îngrigat inse ca să nu afile dela cine emană acéstă ordonanță, iscălindu-me chinezesce de desuptul ei.

Pe când scrieam rețeta, fata a început să se mișce din ce în ce mai mult, prefăcându-se că se desmeticesce.

Mi-a aruncat o privire așă de dulce, că sēmēnă cu cel mai dulce zîmbet. În ochii ei citiam intru câtva motivele care o siliau să se prefacă bolnavă, dar nu puteam citi tot ce voiam. În ori ce cas eram com-

plicele unei ființe frumoșe, unei ființe care începuse să me intereseze în cel mai înalt grad.

Muma ei începù să o sărute și să o mângăe cu atâta dragoste sinceră, încât îmi fu peste puțină să nu me indiușez. O cucônă bêtrână din vecinătate, fiind față la acéstă scenă, — pôte din prefăcătorie, pôte din alt interes — începù să plângă.

— Scolă-te în sus, dragă Fifi, nu mai face scene de acestea, nu mai ne mahnî peste mësura cu caprițiile tale, dicea muma fetei cu un accent plin de iubire maternă.

Apoi începù să o sărute pe obraji, pe ochi, pe mâni, pe pâr, cu atâta foc, încât ori-ce inimă ar fi cedat rugăciunilor bêtrânei mame.

Nu mai sta nepăsătoare și rugăciunilor și sărutărilor mamei sale

Se gândia pôte în momentul acela la alte sărutări, la sărutările vreu unui tiner care îi fermecase simțurile.

În ori-ce cas eră o fată fôrte rece.

Terminându-mi grozava rețetă, ea fu trimisă cu mult alai și tevatură, cu multă grabă la spițarie. Iar eu, ne mai având cuvânt să mai prelungesc visita, m'am retras.

Ochii copilei rësățate și neascultătoare m'au privit până ce am eșit din cameră și chiar pe când închideam ușa, ea avea ochii tot ficsați spre mine. Părea că-mi spune ceva privirea ei fermecătoare, séu părea că vrea să me subjege?

Nu știu! Știu numai atât, că eu me imbolnăvisem de o bôlă fôrte crudă, de amor.

Eșind în stradă, me lovii în piept cu mai mulți ênși, călcai pe picioré câteva dame și apucaii cu totul pe alt drum decăt acela care ducea la locuința mea. Eram așă de zăpăcit, distrat, m'ai știu și eu cum, încât d'abiă după vre-o oră de umblet prin tîrg, me gândii că trebuie să me duc acasă.

Ajuns acasă, simții îndată trebuința d'a eșii iar afară. Mi se părea locuința mea un fel de închisóre, o peșteră singuratică în care nu biziă nici măcar o muscă.

Mi se tot părea că vîd ușa crepându-se și apă-rînd în deschidétura ei, frumosul cap al bolnavei mele. Ori-ce fâșiit auđiam prin sală, me făcea să tresar și să-l iau drept fâșiitul rochiei dșorei Fifi. Eram cum se cade fermecat. Căci să ve spui drept, pentru prima oră vîdusem o femeie așă de frumoșă, lăsându-și inima în mânil mele, și dându-mi tótă libertatea ca să-i mângăi mânil-e albe ca sidetul. Pentru prima oră bătăile inimei unei femei îmi vorbiau intr'un limbaj misterios spunându-mi cuvinte magice și fermecătoare. Afară de asta, nu putea să-mi fugă din minte privirea ei dulce, leneșe, zîmbitoare, promițătoare, în momentul când eșiam pe ușă.

Me întrebam singur: Nu cumva am visat? nu cumva sînt încă în așteptarea primului meu bolnav și tot ce făcui până acum s'a petrecut numai în închipuirea mea? Lucrurile prea se petrecuseră repede, bôla ce fusesem chemat a combate fusesem numai o prefăcătorie, iar copila prefăcută, așă de frumoșă. Ce însemnau tôte acestea? Eram eu eroul vre-unui roman ce se țesea în giuru-mi fără ca eu să știu ceva? Eram eu cauza leșinului prefăcut al fetei și fusesem chemat ca s'o vindec numai cu prezența mea? Eră fata înamorată de alt cineva? Atunci pentru ce mi-a strîns cu atâta foc mână? Pentru ce, la eșirea mea mi-a zîmbit ca celui mai vechiu și mai bun prieten?

Îmi venia în minte fel de fel de idei care se băteau în capete. Știu numai atât că, ca răspuns la tôte aceste diferite întrebări, n'am dat decăt unul singur, unul pe care l'a șoptit în taină sudetul meu:

— O iubesc!

Pe când șoptiam acest cuvânt sacru, mi aruncaii ochii pe o patologie ce sta pe măsă deschisă tocmai la bóla *amor*.

Nu citisem nici odată ca student, această pagină, de óre-ce nu se cerea la nici un examen, și nici nu avusesem ocazie a tratá vre-un bolnav séu bolnavă de amor. Acum fiind eu bolnav, am citit cu sete între altele și următoarele rânduri :

» *Amorul*, pasiune care incepe prin emoțiuni puternice și termină prin plictisélă însoțită de căscături »

Acéstă glumă a autorului numitei patologii nu m'a făcut nici chiar să zimbesc. Simțiam că me înăbușesc în casă și uritul me strîngea de gât.

Trecënd pe la pórtá casei dșórei Fifi, am vëdút eșind din curte doue trásurí în care se aflau câte-un doctor bët-rán. Am incremenit. Ce or fi đis bët-ránii Esculapi vëdëndu-mi rețeta mea. Dar me gândiam iar : ce ar fi putut da or-cáre alt medic în locul meu, pentru o bóla ca aceea de care sufería dșóra Fifi ? Me consolam cu ideia, că doctorii chemați în urma mea trebuie să-mi fi confirmat opiniunea și să-mi fi láudat șiretlicul. Me felicitam iar de ideia ce avusesem d'a iscáli rețeta chinezeșce.

Am fugit repede pe altă stradă, ferindu-me d'a nu fi bânuit de confrății mei, că aș fi stánd prin apropiere și că eu sînt autorul celebrei rețete. Asta mi-a servit ca o dușe de apă rece în inferbințéla amoróșá de care eram cuprins.

Séra m'am întélnit din întémp-lare cu unul din acei doi medici bët-ráni și fără să-l întreb ími spuse că a fost chemat împreună cu doctorul Stranguleanu, ca să-și dea părerea în privința bólei dșórei Fifi. Ími spuse apoi rîdënd, că înaintea lor fusese un alt medic fórté tînér, un novice, care a prescis o limonadă simplă.

Auđind cuvintele din urmă, îngálbenii și m'a-șteptam să-mi spue și numele. Nu șciea inse numele medicului novice.

În or ce cas, eu credeam că se prefăce că nu șcie cine a dat visită bolnavei înaintea lor și-mi închipuiam că din complexanță face tóte acestea. Nu i-am respuns nimic. El inse continuá a-mi spune, că novicele medic a lásat o bună impresiune familiei dșórei Fifi, prin manierile sale alese, prin aerul seu îngrijat față cu bolnava, și prin alte multe calități pe care mi le-a mai înșirat, dar pe care nu le mai țin minte. Dar, mi-a adăugat el, familia neîncređetóre într'un medic prea tiner, a trimis după alți doi medici mai bët-ráni.

Am înțeles atunci tot. Nu puteam inse înțelege de ce tot ridea bët-ránul Esculap, și ridea cu atáta poftă, ori de câte ori pronunță cuvéntul limonadă ? Bânuiá că am fost eu séu voiá să batjocoréscá pe toți medicii tineri ? Nu șciu.

Mi-a đis în urmă, că bine a făcut medicul novice d'a prescis limonadă, că prin asta a arátat mult cépcánlác, multá diplomatie. Că un asemenea medic are să ajungá fórté departe, are să se facá milionar în cel mai scurt timp.

Apoi l'am întreat cu un óre-care aer de indiferență silită :

— Cam ce ați fi dat dvóstră, dle doctor, într'un cas analog ?

— Dragul meu Milene, eu aș fi dat o limonadă roșie la prima visită, albastră la a doua visită, galbenă la a treia. Și decă m'ar fi chemat la un astfel de bolnav de șapte ori, aș fi dat aceeaș limonadă colorată, inse în fiecare đí cu câte o culóre din cele șapte ale curcubeului.

» Bolnavul ar fi fost — sînt sigur — convins că ia șapte medicamente deosebite. De aceea își repet — continuá el — că bine a procedat medicul novice

și putea ca de aceea să-mi scrie o scrisoare de calitățile lui multiple.

Cuvintele acestea ími gádiliau urechea și-mi re-nășceau speranțe.

Înainte d'a me despărți de bët-ránul medic, acesta me invitá la măsă la el a doua đí.

— Vino, ími đise densusul, máne am invitați la măsă mai mulți confrății, între cari și cățiva tineri, vino, vom ride de afacerea limonadei.

Vedeam bine că sînt ursit să nu mai scap de afurisita aceea de limonadă, al căreia spectru ími sta mereu în față. Vedeam bine că sînt condamnat să tot auđ satire care me priviau, dar care se spuneau la adresa unui medic necunoscut.

Aveam eu óre-cari presimțiri că primul meu bolnav are să me dea de borobótá și íată că presimțirile-mi începeau să se realizeze. Nu comisesem vre o crimă, dar s'auđi pe toți confrății rîdënd de prima ta rețetă, spuneți-mi cum vi s'ar păré ? Mai târđiu am observat eu că prea eram timid și prea me impresionam de tóte alea, că prea dam lucrurilor neînsemnate o proporție colosală.

Peste o săptămână, m'am decis să dau o visită familiei dșórei Fifi. Voiam să invecnesc relațiunile cu această familie, să me fac, cum se đice, amic d'al casei.

Ochii dșórei Fifi nu-mi fugiau din minte nici điuá, nici nóptea. Eram nerábđător să șciu decă copila acésta nutreșce pentru mine óre-care iubire, séu numai am fost înșelat ca de un miragiu.

De aceea credeam neapérat trebuincios să mai dau o visită, ca cunoscut, nu ca medic.

Puteam să-mi motivez visita pe grija ce aveam despre starea sánetății dșórei. Pretecstul erá fórté bun ca să pot trece pragul casei frumoșei mele complice. Afară de asta eram fórté curios să aflu ce motive o siliserá să se prefacă bolnavă, și să citesc ceva și din romanul în care luasem și eu parte.

Pentru acest scop dar, în điuá hotărítá ca să dau visită, după ce m'am gátit cu hainele cu care fusesem îmbrăcat când am susținut tesa, și cu care speram să me și cunun, după ce am bëtut ceva bëturi care să-mi mai mărăescá curagiul, am pornit către locuința dșórei Fifi.

Am ajuns la pórtá curții, dar n'am îndrásnit s'o deschid. Par că cineva ími spunea să mai întarđiez, că nu e momentul tocmai bine ales ca să intru. Me duceam câteva înainte și me întorceam apoi iar înderét. Puneam mâna pe clanță și o trágeam înapoi fără să deschid ușa.

În fine, după ce m'am gândit aprópe un cias ce trebuie să fac, după ce am umblat în sus și în jos în deajuns, m'am hotărít să intru în curte și am și intrat.

Am tras clopoțelul dela scară și mi-a eșit înainte o servitóre bët-ránă care me întrebá :

— Ce poftiți dvóstre ?

— Acasă este dna ? . . .

— Nu este acasă, dle, tótá familia a plecat ieri la moșia Strejeni.

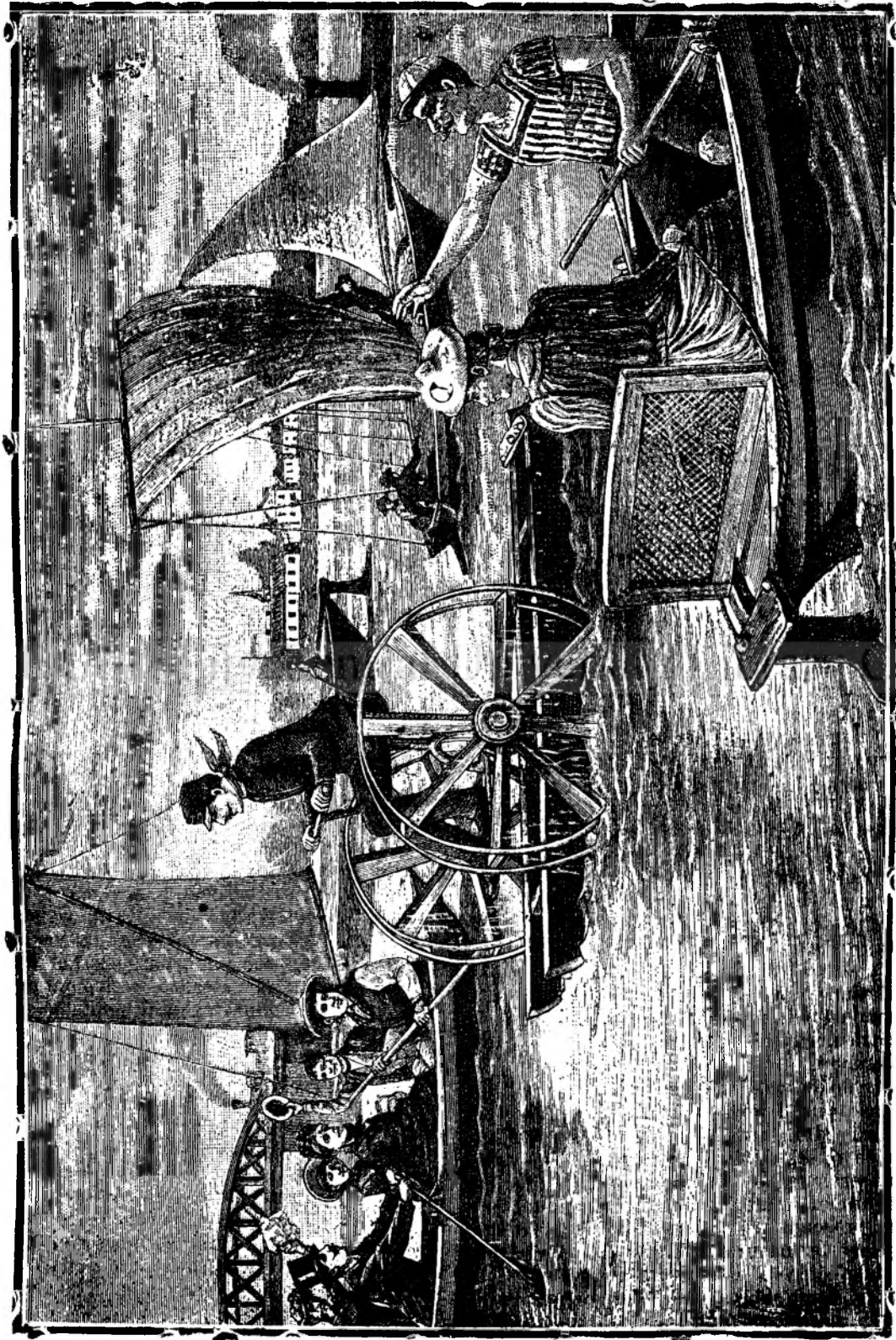
— Și când se întórcé ?

— De, dle, máne se cununá cuconița acolo cu dnu Niobeanu și cređ că peste trei, mult patru đile, trebuie să se înapoeze.

— Se cununá cuconița ? Care cuconița ? întrebai eu repede.

— Cuconița Fifi, respunse servitóreá. Párinții dumneaei nu voiau cu nici un chip s'o dea după dl Niobeanu, dar fata îi scóse din rábdári, leșiná mai în fiecare đí, sta tot tristă, tot supérată, nu mánca, nu bea, și în cele din urmă făgáduise că are să se otrávească cu chibățul decă n'o dea după tinerul ce in-

VELOCIPED P E A P A.

biă. Auqind părinții una ca asta, n'au mai ȃis nici cãre, și au dat-o cu ochii inchiși. Face după cum îți spusei, nunta la țerã. Sã le dea Dȃeu noroc!

Dupã ce terminã servitorea, porni cãtrã casã ȃicẽnd in gãndul meu :

— »Am un bolnav mai mult și o ilusie mai puțin!»

Dimitrie Teleor.

Momente istorice.

Cap IV.

§ 12. Conveniri dese la Sibiu. Se convocã sinodul diecesan aplaciat de cãtrã monarc. Dupã sinod conferențã privatã. Alte programe venite din afarã. Dela Sibiu petițiune cãtrã monarc inspirãtoare de neîncedere cãtrã aristocrația țerei. Cu totã silința, românii tot au intãrȃiat, Br. Fr. Kemény numit cancelar, com Em Miko gubernator. Mitropolitul Alesandru St. Șuluțiu alergã in fruntea unei deputațiuni la Viena. Se alãturã și din Bãnãțieni in cauza Banatului. Audiența. Se permite convocare de conferențã naționalã. Mitropolitul vine dela Viena drept la Sibiu Primire strãlucitã. Simion Popovici maltractat de uuguri in Arad. Conferența Bãnãțienilor la Timișora. Andrei Mocionyi și devotamentul seu. Lipsa de ȃiare mari. Scopuri mãrețe, cestiuni vitale, mijloce pitice.

Gn aceleași ȃile convenirile romãnilor in Sibiu se repețiau in mãsura in care erau frecventate și ale sașilor.

Intr'aceea se convocase sinodul diecesan, pe care-l așteptau probleme din sfera dreptului canonic de importanțã supremã, pe lângã care nu încãpeau discuțiuni de natura politicã. Dupã inchiderea sinodului in se s'au intrunit vreo 50 de bãrbați in conferențã privatã. Din conversațiunile acelora se vȃdu in tre altele, cã omenii noștri isołați in cei 10—12 ani de cãtrã lumea din afarã nu avuserã ocațiuni a se orientã asupra teoriilor moderne de drept public, și nu le erã indemãnã sã spargã așã ușor prin dreptul public istoric asupritor al Transilvaniei. Conferențarii se invoirã deocãmdatã in doue puncte și anume : 1, Sã se cerã demarcarea și recunoscerea prin o lege fundamentalã a unei părți din Transilvania de pãmẽnt românesc pentru naționalitatea românescã cu vot curiat și cu veto, precum a fost și al celorlalte națiuni pãnã in 1848; seu : Sã insistãm pe lângã un proiect de lege electoralã cu cens de 5 pãnã la 20 florini de contribuțiune directã, din care sã rezultã totã reorganizarea patriei nãstre. A douã cestiune grea a fost relativã la dreptul limbilor patriei in legislațiune, in administrațiune și justițiã. Pentru autonomia țerei, in opozițiune cu Uniunea proclamatã de cãtrã maghiari in 1848, s'au declarat toți membrii conferenței.

De aci incolo proiectele de programe naționale și politice resãriau din diverse părți. Dupã proiectele din Sibiu apãrũ altul redactat la Orãștie și Alba-Iulia. Dupã acelea se publicã altul dela Brașov, pe care-l formularãm acolo in 26 de puncte, pentru ca sã dea nu numai materie de discuțiune publicã, ci și ca sã fie oșescum un respuns indirect la unele proiecte sãsești și la necurmatele provocãri violente cãte veniau dela ȃiarele maghiare. Programa dela Brașov, dupã ce mulțamiã monarcului pentru revenirea la constituțiune, provocãndu-se la autograful Maj. Sale trimis ministrului Rechberg, in care se prevȃd schimbãri afund tãletore, plecã dela jurãmẽntul din 1848 pus la Blas, dela proclamarea libertãții și a independenței naționale, declarã cã voeșce sã scuture jugul legilor feudale, cerea jurfũ, libertate personalã și libertate de tipariu fãrã nici-o cautiune,

¹ A se vedẽ „Gazeta Trans.“ Nr. 49 din 1/13 nov. 1860.

libertate de reuniuni, despre care tôte in diplomã nu erã vorbã; mai departe trage cãteva liniamente pentru o lege electoralã cu cens moderat, impãrțire nouã a țerei, asigurarea usului limbei naționale in tôte afacerile publice etc.¹

S'au mai vȃduț și alte programe, in se mai mult anonime eșite din penele unor funcționari, cãror nu le conveniã ca sã le publice sub numele lor. Cea din urmã a fost cea mai radicalã a lui dr. Iosif Hodoșiu².

Tôte acelea programe și alte opinii care cerculau prin ȃiare seu și numai pe cale privatã, adunãndu-se in Sibiu la episcopul A. br. Șaguna și la cele doue redacțiuni erau conservate ca material pentru acțiune ulterioarã. Intr'aceea dela Sibiu apucase a se și inaintã la impãratul o suplicã cu data din 7 novembre subscrisã de episcop și de cãțiva bãrbați romãni din loc, unde se aflã un numẽr respectabil de romãni fruntași, la cari mai veniau alții din afarã ca la reședința de atunci a gubernului. In acea petițiune scurtã, in se meduvosã suplicantii acum ca totdeuna plini de neîncedere cãtrã compatrioții lor maghiari, rãgã pe monarc in tre altele, ca sã denumescã la curte un cancelar romãn declarat, iarã locul de conferențã prealabilã ordonatã de cãtrã Maj. Sa spre a se ține in tre un numer anumit de romãni, maghiari și sași nu cumva sã fie destinat Clușul, ci seu Alba-Iulia seu Sibiu, adecã mai curat romãneșce, sub apãrerea tunurilor cetãții de inaintea furiei ungureșci³.

Au intãrȃiat seu nu, românii cu aceea suplicã a lor, in orice cas aristocrații conservativi din Ungaria, cari acum intrau și eșiau pe tôte ușile și unghiurile curții impãrãteșci, au mijlocit ușor, ca gubernator sã fie numit com. Emeric Miko, iarã cancelar br. Francisc Kemény supranumit de omeni »Vulpoi». Mai vȃrtos denumirea lui Kemény implũ de grijã pe toți românii, cari nu așteptau dela acesta nici-o dreptate. Nu, cã br. Kemény ar fi fost un vrãșmaș atãt de inreutãțit și neimpãcat al națiunii romãne ca celalalt br. Stefan Kemény, carele beuse fãrte mult sãnge românesc 1848/9 și care a lucrat in tãtã viețã pãnã la mãrte spre stricarea romãnilor, darã Francisc Kemény și in locul seu oricare alt aristocrat maghiar din aceșta țerã, controlat și strimtorat de cãtrã frații sei de sãnge, de religiune și de principii naționale, nu putea sã fie drept cãtrã romãni.

Fãțã cu acelea denumiri, românii trebuiau sã ia cãt mai curẽnd mãsuri de apãrere vigurose, cu atãt mai vȃrtos, cã și din Ungaria ne veniau șciri dese despre maltractarea sãngelui nostru. Deci s'a decis ca sã plece cãt mai curẽnd o deputațiune numerosã la Viena sub conducerea mitropolitului conte Alesandru Sterca Șuluțiu. Au plecat bãrbați valoroși din cãteva locuri. Dela Brașov au mers trei ênși cu protopopul Ioan Popasu in frunte. In tre 10—12 decembrie erau peste 20 deputați romãni adunați in Viena, in tre cari și cãțiva frați din Bãnat. Petițiunea cu care a mers aceșta deputațiune a fost primitã prea bine, dar la audiențã au fost insinuați și s'au prezentat numai mitropolitul și Popasu, din causã cã membrii deputațiunii necunoscẽnd formalitãțile de observat in casuri de acestea, nu-și insinuasera inaintea de plecare numele și pozițiunea lor socialã la gubernui țerei, nu aveau nici plenipotențã dela comunele orl societãțile respective.

(Incheierea va urmã.)

George Barițiu.

¹ Publicatã intrãgã in „Gazeta Trans.“ nr. 50.

² Publicatã in „Fãia pentru minte“ etc. in nrii 1 et 2 din 1861.

³ Petițiunea tipãritã romãneșce in tre actele conferenței naționale din 13—16 ian. 1860 pp. 66—67.

Vino iubit-o!

(Poesie in prosă.)

Pădurea e verde, păsările cântă duios prin pomii cu frunzătura desă, și ierba cu mii de floricele așterne pajșteea cu un covor mătășos. Umbra sub copaci e desă; vino iubit-o!

Vino iubit-o! să ne preumblăm amândoi prin aceste locuri frumoase, pline de farmece poetice și să-ți spun prin cuvinte șoptitoare că te iubesc.

Te iubesc! cuvânt care me face să tresar când îl pronunț. Cuvânt care și-a găsit ecoul în inima ta.

Inima ta mi-e dată de mult mie; de-atunci când singuri ne țineam îmbrățoșați, jurându-ne amor etern.

Amor etern va fi amorul care-l simt pentru tine, căci te voi iubi totă viața.

Totă viața gândul meu nu va sbură decât la tine, scumpă iubită, numai la tine.

La tine se îndreptă cugetu-mi în orele de reverie când îmi aparî înaintea ochilor.

Înaintea ochilor te văd pururea frumoasă, așa cum ești zimbindu-mi cu fericire.

Cu fericire viața noastră se va scurge, căci de aci înainte nu vom trăi decât unul pentru altul, iubindu-ne.

Iubindu-ne vom fi cei mai fericiți și nici odată nimic nu ne va turbura fericirea ce o vom gusta.

Vom gusta orele cele mai dulci ale vieții și nu ne vom gândi decât la amorul nostru.

Amorul nostru va fi invidiat de mulți și toți ne vor rivni starea noastră.

Starea noastră nu este decât iubirea pasionată ce o simțim amândoi.

Amândoi ne iubim; nu trăim decât unul prin altul și tu nu vrei să vii acum când pădurea e verde.

Pădurea e verde, păsările cântă duios prin pomii cu frunzătura desă și ierba cu mii de floricele așterne pajșteea cu un covor mătășos; umbra sub copaci e desă. Vino iubit-o!

Gr. Mărunțeanu.

Academia Română.

— 1866—1891. —

Raport asupra activității Academiei Române, cu ocaziunea serbării de XXV ani a existenței sale, la 1/13 apr. 1891, de D. A. STURDZA, secretar general.

II.

Ortografia. — Gramatica. — Dicționarul.

În originea ei Societatea Academică era curat filologică. Atât actele donațiilor Zappa, cât și regulamentul de constituire sancționat de Locotenenta Domnescă la 1866, determinau că Societatea va avea misiunea specială de a se ocupa cu ortografia, cu gramatica și cu dicționarul limbii române. Este deci natural, că Societatea Academică s'a ocupat în cei dintâi zece ani ai existenței sale aproape numai cu lucrări privitoare la limbă. Studiile și publicațiunile istorice au intrat mai târziu și pe încetul în cercul activității sale; iar științele naturale și matematice au luat o pozițiune egală cu celelalte două clase de științe numai prin noua organizare a Academiei dela 1879.

*

Ortografia limbii române a fost întotdeauna mare cestiune, tractată cu multă căldură. În impregiurările de atunci acesta se impunea dela sine.

Limba română a trecut prin faze, prin cari nici o altă limbă romanică n'a trecut. Timp de mai mulți secolii ea a fost redusă la starea de dialect vulgar necris, pe când în cărți, în biserică și în acte era întrebuințată limba veche slavonă, cu scrierea ei proprie cirilică.

Când a început a se scrie în limba română — prin secolii al XV-lea și al XVI-lea — scrierea cirilică a servit și pentru dânsa. Astfel limba română a fost îmbrăcată într'o haină străină până la sfârșitul secolului trecut. Cu deșteptarea conștiinței și a simțământului romanității noastre, s'a impus în mod neînlăturabil și ideea de a alungă din scrierea română alfabetul cirilic și a introduce scrierea latină, întrebuințată de toate popoarele culte ale Europei.

Pe la 1780 Samoil Clain — cel dintâiu — a întocmit un sistem de ortografie română cu litere latine și a publicat întelele cărți de rugăciuni tipărite cu litere latine. În principiu reforma a triumfat, dar de atunci cestiunea cum este mai bine să se scrie românește cu litere latine, a devenit un problem, neîncetat discutat de învățații și scriitorii noștri. Nici astăzi chiar discutarea asupra acestei cestiuni nu este încă închisă.

Cestiunea ortografică este în genere pur formală. Ea privește numai forma esternală a limbii, numai scrierea ei. La români inse ea a căpătat o însemnătate mult mai mare prin aceea, că modul de scriere a fost pus într'o foarte strânsă legătură cu direcțiunea de dezvoltare care trebuie să se dea limbii.

Diferite școli se formară, dintre cari cele mai însemnate erau a lui Cipariu în Transilvania, a lui Eliade în Muntenia și a lui Pumnul în Bucovina; fiecare stabilind alte baze pentru ceea ce ei numiau regularea și dezvoltarea limbii române, cu scopul de a ajunge la o limbă literară unică pentru tot nămul românesc.

Aceste curente s'au întâlnit în Societatea Academică din cele dintâi zile ale activității sale.

Cestiunea ortografică a fost pusă de cel mai ilustru și mai autorizat reprezentant al filologilor români de pe atunci, de eruditul Cipariu, printr'o propunere scrisă de alți 9 membri și prezentată la 11 septembrie 1867.

După discuțiuni îndelungate, cari au ocupat aproape toate ședințele primei sesiuni, Societatea a adoptat sistemul prezentat și susținut de reposatul Cipariu, care ținea ore-cum mijlocul între sistemul de tot latinizat al reposaților Laurian și Massim de o parte și al reposatului Eliade de altă parte și între sistemul fonetic susținut de școala lui Pumnul, care n'a putut inse trece peste granițele Bucovinei.

Sistemul ortografic Ciparian, — caracterizat prin lipsa de semne diacritice la vocalele și consonantele, ce reprezintă sunetele modificate din cele primitive prin necesități fonetice, — acest sistem a fost întrebuințat, cu consecință mai mult și mai puțin riguroasă, în toate publicațiunile Societății Academice până la anul 1880.

Sistemul Cipariann a întâlnit două curente opuse. Unul îl socotea prea fonetic, nu destul de latinizator; altul din contră îl combătea, pentru că era prea latinizator. Cel dintâiu curent, reprezentat cu rară tenacitate și convingere de Laurian și Massim, a triumfat în Societate și s'a cristalizat în marele proiect de dicționar. Al doilea a triumfat în afară din Societate. În opiniunea publică.

La 1890, în *intîia sesiune generală* a Academiei Române reorganizată ca Institut național, sistemul ortografic Ciparian a fost înlocuit și înlocuit cu ortografia basată pe principiul fonetismului combinat cu etimologismul în marginile formelor limbii române, adică fără a mai ține seamă de forma originală latină a cuvintelor în scrierea lor românească. Acest sistem ortografic este până astăzi întrebuintat în publicațiile oficiale ale Academiei noastre.

*

Gramatica. — A doua misiune a Societății Academice a fost de a elabora gramatica limbii române.

La 1780 Samuel Clain a tipărit la Viena *intîia gramatică a limbii române*. În același timp Ienache Văcărescu întocmise la București o gramatică, pe care a tipărit-o în 1787 de odată la Rîmnic și la Viena. De la aceste prime încercări s'au publicat un însemnat număr de gramatici românești scrise atât cu litere cirilice cât și cu litere latine. Tote aceste lucrări se mișcau înse într'un cerc restrîns, căci ele nu îmbrățișau întreg organismul fonetic, morfologic și sintactic al limbii.

Societatea Academică a respuns deci unei trebuințe în general simțită, când în *intîia ei adunare*, la 11 septembrie 1867, a hotărît publicarea unui concurs la premiul Zappa de 300 galbeni, pentru o gramatică completă a limbii române, cuprinzînd ortografia, fonetica și etimologia său flexiunea, și derivarea vorbelor.

În cea mai apropiată sesiune, la 1868, Societatea a premiat manuscrisul gramaticii limbii române prezentat de T. Cipariu. Această lucrare, în care autorul ei spune că s'a nevoit a culege și examina întreg usul vorbirii al limbii române, atât vechiu cât și nou, este, fără îndoială, până astăzi cel mai însemnat monument al gramaticii limbii noastre. Ea este rodul unei activități îndelungate și pîntrîndetore a celui dintîiu explorator adînc al vechilor monumente ale limbii românești și al diferitelor ei forme dialectale.

Opt ani după premiarea primei părți a gramaticii române de Cipariu, s'a premiat, la 1876, partea a II-a, Sintetica, prezentată la concurs de același autor.

Prin premiarea și publicarea acestei lucrări, Societatea Academică ș-a îndeplinit al doilea punct din scopul pentru care a fost fondată și a realizat una din cele două principale dorințe exprimate de primul ei donator Evanghelie Zappa.

Lucrarea gramaticală a reposatului Cipariu formează și astăzi baza tuturor lucrărilor mai recente asupra limbii române făcute după principiile limbistice generale și după rezultatele nouă ale studiului limbilor romanice.

*

Dicționarul. — În actul de donațiune dela 29 septembrie 1860, Evanghelie Zappa determină ca un scop al fundațiunii sale să fie: »Alcătuirea de un dicționar al limbii ori cât de deservit și compus de bărbați învetați, cari se vor îndeletnici mai: a) la culegerea, compunerea și derivația tuturor dicționarilor române, lăpîdînd tôte străinismurile și primind numai câte trebuiesc spre îndeplinirea limbii și acele pe cari obșteasca întrebuintare le-a consfințit și le-a familiarizat, său le-a însușit limba naturalizându-se într'însa, și acesta cu cea mai mare băgare de seamă; b) compunerea și compunerea Dicționarului vor culege, prin mijloacele ce se vor găsi mai potrivite, tôte dicționarile cari zac ascunse încoco și incolo, său și chiar în intrul colibeii celui mai prost țeran; c) îndată ce se va severși lucrul, se va da în scumpă cercetare a unei comisii de mai mulți membri alcă-

tuită de către înaltul guvern de bărbați cel mai puștin deservit și în vre una din Academii, și aprobîndu-se de dînsii, guvernul îl va declara de dicționar al limbii nației, și așa va fi în viitor povătuitorul celor ce studiază și scriu acea limbă. Acest dicționar care este prea trebuincios, să se severșescă cât mai curînd pentru regularea limbii și scrierii ei, ca pe baza acesteia să traducem autori clasici și alte cărți trebuincioase pentru îmbogățirea literaturii și bibliotecii naționale; înse, fiind anevoe a se alcătui curînd de doi său trei bărbați, sînt de părere, decă se va incuviința și de respectabilul guvern, să căutăm cu bună tocmelă mai mulți oameni învetați și cu știință în limba noastră, ca să alcătuescă câte una literă din alfabetul nostru, său mai multe, după puterea și înlesnirea fiecăruia, supunîndu-le la cercetarea sus pomenitei comisii, și primindu-se de bune, să le plătim; și cu acest mod vom ave un dicționar bun și curînd.

Această dorință a donatorului a fost al treilea și ultimul punct al misiunii începătoare a Societății literare române, ficsat de regulamentul din 1866.

Încă dela 12 septembrie 1867 Societatea a votat un »Program pentru strîngerea materialului necesar la lucrarea dicționarului român.« Acest program a ramas deocamdată nepus în lucrare.

Îndată după trecerea celor două sesiuni ale anilor 1867 și 1868, destinate mai ales ortografiei și gramaticii, Societatea a luat, în ședința dela 8 august 1869, în deaprobe cercetare cestiunea dicționarului limbii românești. Discuțiuni lungi adese-ori foarte animate, au avut loc până a se stabili principiile după cari se credea că se va pute eșecută această mare lucrare.

La 9 septembrie 1870 Societatea a luat decisiunea de a împărți lucrarea dicționarului între mai mulți membri, dînd fiecăruia însărcinarea de a prelucra câte una, două său trei litere, până la termine ficsate cel mult de șese luni. În acest mod lucrarea nu se putea eșecută. Ea nu ar fi prezentat unitatea necesară, nici în desvoltarea care s'ar fi dat articolelor, nici în sistemul și ideile cari ar fi preșcut la facerea lucrării. Astfel, încetul cu încetul întreaga lucrare a dicționarului a ramas în sarcina lui A. T. Laurian și a lui I. C. Massim, cari aveau să examineze și să coordoneze materialele strînse de membrii însărcinați cu elaborarea de anumite litere. Laurian și Massim au devenit prin acesta de fapt redactorii și autorii dicționarului. Ei au făcut lucrarea după ideile espuse de Massim, atât ca secretar general în raportul dela sfîrșitul sesiunii din 1870, cât și într'un »Apel de abonament«, în care se dice: »Dicționarul limbii unei națiuni este pentru dînsa cartea cărților; îmbrățișînd limba în totul său, în forma ca și materia sa, dicționarul limbii naționale cuprinde chiar prin acesta tot ce a cugetat, a simțit, a pățit și a făcut națiunea ce o vorbește, *vieta colectivă* cu un cuvînt, *marele suflet* al întregii națiuni.«

După această definițiune atât de clară, atât de esactă a cuprinsului unui dicționar național, zeloșii noștri lexicografi adaug următoarele esplicări speciale pentru limba română, cari sînt în deplină contradicțiune cu definițiunea făcută: »În organismul limbii noastre s'au incubat mulțime de străinisme, parasiți ce-i împedecă desvoltarea, gunoie ce-i turbură limpiditatea; pe corpul acestei nobile fiie a Latîului timpul a impres mulțime de vînatări, cari vîtămă frumusețea și grațiile ei de virgină romană; și poporul român nu se înșelă în instinctul prin care, de cîțva timp, de când s'a deșteptat în el conștiința națională, tînde din tîta inima să-și vedă limba curățită de acei parasiți periculoși și vindecată de acele

»vênătări ce o desfigură, pentru ca astfel cu o și »mai înainte să pôtă figură cu demnitate alătura cu »nobilele sale surori: latina, italiana, franceza, ispă-nica, portugalică.«

De aceste idei fiind conduși, dicționarul pe care îl făceau nu mai avea să îmbrățișeze »limba în totul seu«, nu mai avea să cuprindă »tot ce a cugetat, a simțit, a pățit și a făcut națiunea.« Acest dicționar trebuia să cuprindă o limbă românească curățită de strănisme, de parasiți, de gunoie, de vênătăi, adică nu limba românească cum este, ci o limbă romanică făcută dintr'ênsa, din cea latină și din celelalte limbi romanice, pe care apoi românii trebuiau să o adopte, să o învețe ca să se servescă cu dênsa în esprima-rea cugetărilor lor, în formarea unei literaturi naționale.

La 1870 comisiunea lexicografică a prezentat începutul dicționarului lucrat după aceste principii. Aprôpe în tôte sesiunile din anii următori s'au făcut lungi discuțiuni, în cari lucrarea comisiunei a fost adeseori combătută cu multă vioiciune; dar totodată apêrată, continuată și terminată de cătră autorii ei cu o tenacitate vrednică de admirațiune.

În acest mod s'a publicat în 4,000 exemplare *Dicționarul-proect* în trei volume, dintre cari douë conțin cuvintele de origine romanică, iar al treilea, sub titlul de *Glosar*, cuvintele »stăine prin originea »sêu forma lor, cum și cele de origine îndoiosă.«

La anul 1874 cestiunea dicționarului a intrat într'o nouă fasă. Majoritatea membrilor Societății s'a convins, că marea lucrare lexicografică a lui Laurian și a lui Massim eră greșită în ênsaș concepțiunea ei, și că este necesitate a se face un dicționar al limbei reale, așa cum se găsește în vechii și bunii scriitori, precum și în gura poporului. Au urmat lungi discuțiuni asupra cestiunei de a se ști cum trebuie să se procedă pentru a execută această nouă lucrare. S'a luat mai întêiu decisiune de a se însărcinâ membri ai Academiei și persône străine de Academie, ca să adune materialul lexic din vechile monumente ale literaturii române și din graiul viu al poporului. Pentru a da o desvoltare și mai mare elementului istoric în noul dicționar, s'a mai hotărît a se retipări unele din vechile monumente ale limbei române dinainte de secolul XVIII.

Eră invederat, că aceste dispozițiuni erau de natură a întârziâ foarte mult lucrarea noului dicționar, a cărui trebuință se simția încă mai mult după publicarea proiectului Laurian-Massim.

Conform acestor decisiuni s'au făcut câteva edițiuni de texte vechi și anume: Codicele Voronețian, Psaltirea Scheiană, Psaltirea lui Coresi, Pravila dela Govora, Catechismul Calvinesc și Psaltirea în versuri a mitropolitului Dosofteiu. Aceste texte au o mare valoare filologică, ele sânt inse numai o foarte mică parte din vechile monumente literare, cari trebuiesc tôte explorate pentru compunerea *Dicționarului limbei românești*; iar publicarea lor iulătură pentru un timp nedeterminat începerea lucrării unui dicționar al limbei reale, vorbite și scrise de români în trecut și în prezent, și națiunea română remânea lipsită de cartea cea mai necesară pentru desvoltarea sănătoasă și temeinică a limbei sale.

*

Astfel erau lucrurile incurcate, când Majestatea Sa regele, augustul președinte și protector al Academiei nôtre, a cărui activitate în această țeră a început de-odată cu acea a Academiei, veni să-și spuie cuvântul și să dea ajutorul Seu pentru a se relua o lucrare atât de importantă și atât de mult dorită de națiune.

La 1884 Majestatea Sa regele a deschis sesiunea

generală a Academiei printr'acea cuvântare, al cărei resunet puternic a remas încă viu în memoria nôtă a tuturor. În acea cuvântare Majestatea Sa a arătat însemnătatea cea mare pentru națiune a unui dicționar istoric și popular al întregii limbi românești, a făcut apel la Academie ca să ia din nou cu vîgore în mâinile sale această lucrare, a cărei spese de publicare le luă Augustul nostru protector pe sêma Sa.

Acesta este începutul lucrării monumentale care pörtă titlul »*Etymologicum magnum Romaniae*«, cu a cărui compunere Academia a însărcinat pe cel mai ager scrutător, pe cel mai adânc cunoscător al limbei române, pe colegul nostru B. P. Hașdeu. Lucrarea a întimpinat multe greutăți de organizare și a fost în urmă împedecată prin durerose întâmplări. Acum inse, ea este iarăș condusă înainte cu tötă vîgorea.

Velociped pe apă.

— Veți ilustrațiunea de pe pagina 305. —

Sportul velocipedelor s'a răspândit în timpul din urmă foarte. Nu mai este oraș, unde să nu existe, ba în multe se află chiar și reuniuni de velocipedisti.

Velocipelele cele cu douë rôte, așa numitele bicycle, se întrebuintează numai pentru scopuri de sport; dar cele cu trei rôte, încep a se introduce și ca instrumente purtătore, la poștă sêu în servicii militare.

Se fac velocipede cu trei rôte pentru douë sêu trei persône. S'au făcut încercări ca ele să se mișce prin apă, cu aburi de petrol sau cu electricitate; în sfêrșit s'au construit niște velocipede pentru apă, în care în giurul osiei se aplică lopeți.

Ilustrațiunea de pe pagina 305 a foi nôtre înfătoșează un astfel de velociped, cu care s'a făcut încercare la Toulouse pe mare. Este aplicat pe o luntră, cu rôte-lopeți, dar velocipedistul trebuie să desvôle mai multă putere. Firesce că nu pôte înaintă așa de repede ca pe uscat.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Șolri literare și artistice. *Bene-Merenti Cl. I* s'a acordat de cătră regele României dlui dr. M. Gaster, pentru scrieri literare și filologice române și, — curios! — omul acesta e espulsat din România. — *Dl Grigorie Halip* a publicat în edițiunea Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina, prelegerea sa publică intitulată: »Vinuri fabricate din pôme.«

Limba română la Paris. Amu scris în mai multe rânduri, că dl Emile Picot, cunoscutul filoromân și profesor la școla de limbi orientale în Paris, ține un curs asupra limbei și literaturii române. În semestrul de êrnă, eminentul profesor s'a ocupat de poesia nôtă populară, citând mai multe lucrări d'ale colaboratorului nostru dl Dumitru Stăncescu; în semestrul de veră s'a ocupat cu istoria literaturii române, întrebuintând și unele documente necunoscute nici de filologii nôtri. Acest curs, afară de români, este ascultat și de mai mulți francezi, cari au învățat limba română.

Decepții. Acesta e titlul unei broșure de poezii a dlui Th. M. Stoenescu, care a apărut de curând la București. Culegerea cuprinde 44 de poezii scurte, cele mai multe în formă de epigrame. Precum arată și titlul, cuprinsul acestor poezii are un colorit cam posomorit; decepții și decepții respiră de pe tôte paginile, fără inse d'a atinge corde mai nalte. Din

unele nu lipsește nici sarea atică; iată una, drept exemplu:

Chiar ați îmi amintesc cu frică
De-acea femeie 'ntre femei,
Atât de mare 'n ochii mei,
Dar tot odată-atât de mică!
Mi-a trebuit un an trecut
S'adun ilusiile toate,
Și ea... când vrea femeia poate...
Le-a spurberat într'un minut!...

Bustul lui Cogălniceanu. În biblioteca senatului la București se află espus un bust în gips al lui M. Cogălniceanu, lucrat de sculptorul Heghel, acela care a lucrat și statua lui Miron Costin. Acest bust a fost lucrat de sculptor la Constanța, unde a stat mai mult timp cu M. Cogălniceanu.

Ceea ce s'a putut șoi din capul locului, s'a realizat. Invetătorii noștri nici la a treia invitare n'au spriginit »Școlă Română« a dlui Petri, singura foice curat pedagogică de dincoci de Carpați. Acesta pe noi nu ne surprinde, căci de o parte invetătorii noștri sânt reu plătiți, de alta cei cu dare de mână se ocupă mai cu sēmă de lecturi politice și numai unii țin a se indeletnici cu scrieri privitoare la specialitatea lor.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

Solri teatrale și musioale. *Medalia Bene-Merenti Cl. I* s'a acordat de cătră regele României dlor Eduard Caudella și P. Mezzetti, pentru merite musicale; iar cl. II dlor Carlo Cirilo, Leopold Stern și N. Ivanovici, tot pentru merite musicale. ✕ *Direcțiunea Teatrului Național* din București a semnat un contract cu dl Serghiadi, pentru aducerea unei opere italiene în erna viitoare pe scena Teatrului Național. — *Artistul Iulian* dela Teatrul Național din București va părăsi în curēnd țera, căci starea sănetații' sale s'a inreutățit.

✕ **Artistul Gabrielescu** a dat un concert în »Real Academie de amadore«, de musică, din Lisabona. Au asistat regele și regina, princessa Elena d'Orleans și un public forte distins. Succesul a fost imens. Gabrielescu fu proclamat ca membru onorific al Academiei și primi în dar splendide coșuri de flori. I se deteră și insemnele de cavalier al ordinului »Concepțiunii.« Diarele portugheze »Economista«, »Diario de noticias«, »Seculo«, »Diario popular«, »Correio da noite«, »Noite«, »Tempo«, »Diario ilustrado« și »Arte muzical«, fac elogiile cele mai mari lui Gabrielescu.

Cine a scris „Valurile Dunărei.” Un amic al foii noastre ne atrage atențiunea asupra unui articol, ce a publicat în nr. cel mai nou (25) al »Gazetei Poporului« din Timișoara, în care discută că cine a compus cunoscutul vals »Valurile Dunărei«, care a ajuns atât de popular. La acesta întrebare dēnsul respunde astfel: »Se dice, și încă nu fără temei, că »Valurile Dunărei« nu e compozițiunea originală a domnului Ivanovici, precum este scris, ci a unei dōmne române, repausată în cei mai frumoși ani ai vieții sale, a dōmnei Lazaru născută Nicōră, fosta soție a cunoscutului avocat din Vinga: Georgiu Lazaru. Se șcie, că fie-iertata a fost o pianistă escelentă și se ocupă mult cu transcrierea arielor populare române pentru pian, mai vētos în valsuri și precum amu auđit dela mai mulți martori viețuitori, ba chiar și dela dl Nicōră, fost asesor consistorial din Arad — »Valurile Dunărei« este compozițiunea dōmnei Lazaru născ. Nicōră, de pe timpul când ea locuia la Lipova, dar nefiind ea de tot sigură, că acest vals corespunde până la minuțiositate regulilor artistice, ș-a trimis

piesa musicală spre censurare și eventual, decă se va arată lipsă, spre coregerea greșelilor, domnului Ivanovici, care eră atunci la Viena în serviciu militar și conducetor al unui orchestru militar. Acest domn a ținut la sine mult timp »Valurile Dunărei« și dōmna Lazaru n'a mai ajuns în viața ei a vedē triumful colosal, ce a secerat pretotindenea piesa compusă de ea, căci prea de timpuriu a încetat din viață, iar dl Ivanovici, după mōrtea dnei tinere, modificând pōte ceva în opul original, l'a publicat sub numele seu propriu, ca compozițiune originală a sa, și dēnsul prin acest op ș-a făcut numele cunoscut în tōtă Europa. Ce este adevēr în lucru, nu șciu cu tōtă positivitaea; așa am auđit inse nu dela unul, ci dela mai mulți bărbați serioși și demni de incredere. Ar fi de dorit inse, ca acesta întrebare adevē: cine este autorul adevērat al valsului »Valurile Dunărei« să se aducă în curat pe calea publicității cât mai curēnd, de orece toți avem interesul național d'a constată, că acesta piesă plină de adevērate melodii populare românești, este compusă ori nu de un străin, séu chiar de o dōmnă tineră română. Dl Ivanovici are cuvēntul. Să-l auđim!

✕ **Concert la Secarēmb.** La 7/19 iulie, cu ocașiu-nea adunării generale a despărțēmētului Deva al Asociațiunii transilvane, se va da în Secarēmb și un concert, cu următorul program: 1, a) »Iată ziua triumfală« de W. Humpel, b) »Serenada« de Marchner. 2, a) »Kreuzzug« v. Fr. Schubert. Solo de bas cu acompaniament de pian. b) »Credința în primăveră« de Fr. Schubert. Solo de bas cu acompaniament de pian. 3, »Intre pētra Detunata« de C. Dima. 4, »Air Varie« de Beriot. Violină cu acompaniament de pian. 5, a) »Die Versunkene Krone« v. H. Boniche. b) »Sunt soldat« de G. Dima. 6, Solo de pian. 7, a) »Nōptea« de Fr. Schubert. b) »Uite mamă« de G. Dima. 8, a) »Sera de Crăciun« de Holstein. Solo de bas cu acompaniament de pian. b) »Șcii tu mândră« de G. Dima. Solo de bas cu acompaniament de pian. 9, »Hora« de G. Dima. 10, »Balet« de Beriot. Violină cu acompaniament de pian. După concert va urmā bal.

✕ **Concert în Sucēva.** Secțiua musicală a societății acad. »Academia ortodocșă« din Cernăuți a arangiat în 24 iunie (6 iulie) un concert în Sucēva cu următorul program: 1, Din Psalmul 137, comp. de Is. Vorobchievici. 2, Angerul a strigat, comp. de G. Musicescu. 3, Stefan și codrul, mus. de Is. Vorobchievici, cuvintele de V. Alecsandri. 4, Traiu vânătoresc, mus. de Tudor cav. de Flondor, cuvintele de Const. Morariu. 5, Doină doiniță, mus. de Is. Vorobchievici, cuv. de V. Alecsandri. 6, Mănăstirea Putna, mus. de Is. Vorobchievici, cuv. de D. Bolintineanu. 7, Puiculița mea, mus. de Victor Vasilescu. 8, Din șēdetōre, potpouri popular, comp. de I. Vidu. 9, Un salut de nōpțe, musica de M. Storck, cuvintele traduse de I. Ieșian. Cisla, musica și cuvintele de C. Porumbescu. Venitul curat s'a destinat »Școlēi Române« și »Academiei ortodocșe.«

BISERICĂ ȘI ȘCOLĂ.

Șolri biserieșoi și șolare. *Maj.* Sa monarcul a dăruit 200 fl. bisericeei gr. c. din Cudu, 100 fl. bisericeei gr. or. din Dincu-mare și 50 fl. bisericeei gr. or. din Reușor. ✕ *Dr. Aurel Pop Bota*, revisorul esactoratului archidieceșan din Blaș, a fost numit profesor suplent la preparandia de acolo. — *Dl Iuliu Nistor*, preot în archidieceșca Blașului, a fost numit revisor al esactoratului archidieceșan. ✕ *Comitetul fondurilor școlare nășēdēne* n'a primit labdicerea dlui Ioan Ciocan din presiul comitetului. — *In*

gimnasiul de stat din Sibiu in anul școlar trecut au fost 328 studenți; dintre aceștia 145 români și anume 102 gr. or. și 43 gr. c. — *La Blaș* se va clădi un internat nou pentru 100 de studenți. — *Di Ambrosiu Chețian*, absolvent de teologie și asistent la universitatea din Cluș, fu numit profesor la gimnasiul din Blaș.

Ajutorul de 6000 fl. al Eso. Sale episcopului Mihail Pavel s'a împărțit, in sumă de câte 100 fl., următoarelor parohii diecesane: Amaț, Almoșd, Aușeu, Abram, Băița, Bel, Berzova, Betfia, Bocsig, Bozinta rom., Carașeu, Ciutelec, Ciulești, Decănești, Deda, Dijer, Drăgești, Dubricion, Er-Adon, Fărnaș, Fegernic, Felminiș, Feniș, Fiziș, Galsa, Galoș-Petri, Genciu, Gros, Gruiu-lung, Giulița, Haieu, Ivaniș, Kővag, Leta mare rut., Cr. Meneș, Miniad, Mociar, Negru, Ovari, Pete, Petrani, Prisaca, Racova, Rcisgea, Sarcău, Șavaieu, Santău-mare, Șimand, Sinteia, Șoncoiuș, Sendlac, Sitatelec, Suplac, Sombășag, Topa de Criș, Tria, Uilac, Valani, Vintir, Vitiș.

Epilogul Cetitorii noștri își vor aduce aminte, că 'n tōmna trecută apostrofăram faptul scandalos, că 'n seminariul gr. c. românesc de băeți din Oradea-mare s'a aplicat ca instructor general un rutean, care nu știe românește de fel. Atunci ni s'a respuns multe de tōte; între altele s'a dis, că tinerul acela vrē să 'nvețe românește spre a putē fi preot român, de aceea i s'a dat loc in seminar; ne-amu achitat și noi, apoi discuțiunea s'a incheiat. Așă cređuserăm noi. Dar ne-amu înșelat. In sēptēmāna trecută i s'a făcut epilogul. L'a făcut ęnsuș fostul instructor rutean. Cum? Așă că a intrat in ordul călugărilor premonstratensi de ritul latin. Ce să-i faci! O fi gândind, că decă in 9 ani de ęile ce-a petrecut intr'un institut românesc, n'a avut ocaziune să 'nvețe românește, n'are ce mai forță. Dar nu-i frumos din partea lui, că prin fapta acēsta a blamat atât de urit pe cei ce l'au apērat cu atāta căldură, incāt pentru el au persiflat și figura unui arhieru de pie memorie!

Școala oivilă de fete ou internat din Sibiu a Asociațiunii transilvane ș-a ținut esamenele la 26 și 27 iunie n., asistând un public fōrte mare, in frunte cu dl George Barițiu, președintele Asociațiunii transilvane, care la sfērșit a rostit o cuvēntare, constatând cu plăcere succesul imbucurător. Dl Ioan Popescu, directorul școlei, a mulțumit in numele corpului didactic. Totodată primim și »Programa« acēstei școle, pe anul școlar 1890/1, publicată de dl Ioan Popescu director. Din acēsta scōtem următoarele informațiuni: personalul școlei se compune din 1 director, 4 invēțători, 2 cateheți, 5 instructori; personalul internatului: 1 director, 1 directōre, 1 medic, o guvernantă și o bonă. Eleve in clasa primă 19, in a doua 15, in a treia 16, in a patra 9 și 3 estraordinare. In internat 49. Didactrul e 2 fl. pe lună, tacsă internatului 200 fl. pe an.

Catedrala mitropoliei din Bucuroșoi. Infrumșetarea Bucuroșoilor inainteză fōrte repede. De curēnd s'a hotărīt, ca in locul catedralei vechi din dēlul mitropoliei să se clădească una nouă in mijlocul orașului. Comisiunea numită spre acest scop a și ales locul pentru noua catedrală și anume pe bulevard, vis-à-vis de palatul universității, unde acuma se află statua lui Mihaiu Vitezul. Se dice, că pe dēlul mitropoliei se va clădi noul palat regal, iar in cel de acuma se va mută cutare minister.

Gimnasial din Nășend. Esamenul verbal de maturitate s'a ținut la 16 iunie, numerul școlarilor admiși a fost 15, din aceștia 4 s'au retras. Din 11 doi s'au respins, 1 pe 3 luni, altul pe un an. Esamenele de clasă s'au ținut in 19 și 20 iunie. Numerul studenților in gimnasiu a fost 238.

Conferență preoțescă. *La Cizer*, comitatul Selagiu, la 23 iunie s'a ținut conferența preoțescă din tractul Crasnei, sub presiul vicarului Alimpiu Barbolovici. A predicat preotul Grațian Flonta și a disertat Petru Vaida. Conferența viitoare se va ținē la Mal; acolo va predică N. Pop și va disertă N. Orian. Sinodul vicarial va fi la tōmnă in Șimleu.

Diecesa aradană. Consistoriul diecesan aradan a ales pe profesosul preparandial Ioan Petran de cas-sar consistorial, iar ca secretar s'a substituit Romul Nestor.

Esoursiuni studenteșoi. *Di Gr. Iocilescu*, profesor la universitatea din Bucuroșci, insoțit de elevii sei studenți la facultatea de litere, a făcut in sēptēmāna trecută o excursiune archeologică in Dobrogea. — *Di Gr. Ștefanescu*, profesor la universitatea din Bucuroșci, va conduce studenții facultății de științe intr'o excursiune științifică prin munții Buzeului in sēptēmāna viitoare.

Adunări invēțătoresoi. *La Orta-de-sus* in 6 iulie s'a ținut adunarea generală a reuniunii invēțăto-rilor români sēlăgeni. — *La Secarēmb* in 5/17, 6/18 și 7/19 iulie se va ținē adunarea generală a reuniunii invēțăto-rilor români gr. or. din districtul Zarand. Cu asta ocaziune invēțăto-rilor I. Piso, I. Trif, S. Popescu, P. Vraciu, A. Glava, P. Rimbaș, I. Bogdan, P. Bogdan, A. Florea, G. Forăș, R. Jurca, I. Gazdēu și German vor ținē prelēgeri teoretice și practice, sēu vor declamă poesii. — *La Coșocna* in 18 iunie n. s'a ținut adunarea generală a reuniunii invēțăto-rilor români gr. c. din comitatul Coșocnei, sub presiul invēțăto-rului Iacob Mureșian din Cluș. Invēțăto-rul Petru Buzan a cetit o disertațiune despre necesitatea reuniunii. Viitōrea adunare se va ținē la Mociu.

CE E NOU?

Șoiri personale. *Maj.* Sa monarcul va merge la tōmnă in Ardeal ca să asiste la manevrele militare, care se vor ținē in giurul Bistriței; *Maj.* Sa va sosi acolo in 12 septembrie și va avē cuartirul in castelul din Beclean al ministrului cont. Andrei Bethlen. — *Maj.* Sa impēratēsa-regina *Elisabeta* a plecat la 30 iunie din Viena la Gastein unde va sta trei sēptēmāni. — *Di Artemiu Ciuntuleac*, inspector superior de poște in Bucovina, a primit voia d'a purtă crucea de oficer a ordinului Corōna Romāniei. — *Di dr. Nicolae Costan* e numit vichenotar la judecătōria cercuală din Teresiopol. — *Di dr. Alesandru Andresi*, asistent la universitatea din Cluș, a fost numit și medic al despărțēmēntului oculistic la spitalul »Carolina« de acolo. — *Di dr. Ioan Comșa*, asistent la universitatea din Cluș, a fost ales prin aclamațiune medic cercual la Sombășag, comitatul Bihării. — *Di Ioachim Nădeșean*, vichenotar la judecătōria cercuală din Iclaud, a fost numit notar la tribunalul din Odorheiul-secuiesc.

Amorul moștenitorului tronului romān. Informațiunile mai nouē spun, că cestiunea căsătoriei principelui moștenitor al tronului romān incā nu s'a delegat definitiv. Dēnsul, departe d'a renunță la dorul seu de insurătōre cu dșōra Văcărescu, a declarat că acēsta pentru dēnsul este o cestiune de onōre și pre-fere să abdică la tron, decāt să renunțe la amorul seu. Și decă totuș a consimțit să plece in străinătate, cauza a fost c'a vrut să liniștescă deocamdată spiri-tele agitate ale tuturor grupurilor politice conducē-tōre, care s'au opus planului seu. Se mai dice, că re-gina asemenea ține și acuma morțiș la acēsta căsă-torie și că nici ęnsuș regele nu s'ar fi pronunțat incā hotărīt. E fapt, că dșōra Văcărescu n'a părăsit curtea, ci a mers dimpreună cu regina la Sinaia. Guvernul a

trimis la Sigmaringen pe Al. E. Lachovary să stăruască pe lângă prințul Leopold, părintele moștenitorului, ca să nu apröbe voința fiului seu. Se mai dice, că mama moștenitorului e contrariă acestei însurăciuni. În cazul decă principele moștenitor s'ar căsătorii cu dra Văcărescu, fratele seu mai mic Carol va moșteni în locul seu tronul. E de însemnat, că pătura de mijloc și mai de jos a poporului român a întâmpinat cu plăcere amorul moștenitorului tronului.

Dșora Elena Văcărescu, alăsa inimei principelui moștenitor al României, fiica dlui Enachita Văcărescu, ministru plenipotențiar al României la Roma, are un nume bine cunoscut în societatea română și în cercurile care se ocupă cu literatura. Din o familie străvechie, care a dat țării patrioți și poeți, dēnsa asemenea se indeletnicește cu lucrări poetice. Crescută la Paris, a început să scrie franțuzește și a publicat un volum de poezii, favorabil apreatat de cercurile literare de acolo. Rentorcēndu-se în patrie, regina-poetă o pofti la curte, numindu-o damă de onöre. Poete amēdoue, simțind un fel de afinitate spirituală, în curēnd furē cuprinse de-o intimitate plină de dragoste. Lucrau împreună; dșora Văcărescu, care cunoșce perfect limba poporului, culegea poezii populare române, iar Carmen Sylva le traducea în limba germană... Timpul trecea vesel; dar într'o di veni prințul Amor și 'n urmă Raținea-de-stat cu pedrele sale... O să vedem, care va fi mai tare?!

Când s'a născut Cogălniceanu. În »Panteonul Român« s'a publicat și acuma tōte diarele scriu, că Mihail Cogălniceanu s'a născut la 1806 și că prin urmare la mōrtea sa ar fi avut 85 de ani. Dar acēsta e greșelă. Căci iată ce a scris ēnsuș ilustrul reposit în prefața ediției a doua a »Cronicelor României«: »Din ceaslovul părintelui meu culeg însemnarea scrisă chiar cu mâna sa, din care rezultă, că sūnt născut în Iași, la anul 1817, luna septembrie în șese. Tatăl meu a fost yornicul Ilie Cogălniceanu; muma mea a fost soția sa Catinca, născută Stavilla, familie românească din Basarabia. De pe tată și de pe muma, din moși și strămoși, me fălesc dară a fi român moldovan și cu mândrie recunosc, că familia mea n'a căutat nici odată originea sa în țeri și 'n nēmuri străine.«

Mōrtea lui Cogălniceanu. Ilustrul fiu al României, octogenarul Mihail Cogălniceanu, s'a dus înainte cu doue săptămāni la Paris, spre a se supune de nou unei operațiuni chirurgicale. Durere, de asta-dată operațiunea n'a reușit. Marele bărbat a murit chiar în timpul operațiunii, la 2 iulie, după miēdădi la 5^{1/2} ore. Șcirea acēsta a imbrăcat în doliu tōtă inima românească. Senatul și Camera din București ș-au suspendat ședința; apoi au votat 30,000 lei, pentru ca înmormēntarea să se facă cu cheltuiēla statului. Cadavrul se transportēza la Iași, unde se va înmormēntă cu pompă mare. Academia Română, al cărei membru eră Cogălniceanu, a însărcinat pe dl Hașdēu să vorbēscă în numele ei la înmormēntare.

GHICITÖRE DE ȘAC.

De Silvia Adamovici,

	de	nu			jert-	cu			zim-	lac-		
pot	besc	sa	te	bești	ne	iesc.	ai	de,	Mai	n'ai	bi	
ti	icu	far	Si	tră-	ne-	fi.	bi-	mai	O	prin-	ri-	
	me	iu-			Zim-	nu			Așă	te		
	ne	bun			Nu	pa-			te	ma		
te	ne	lu-	ne,	ai	re	se	de	ce	bin-	ngi	tu	
In	Ne-	a-	De	vreai	mi-	sci	sa-	pl-	de	rău	fer-	
	Sa	bu-			De	ști			de	ge		
	dor	mea,			vrei.	fi			De	și-		
re	ni-	fo	eu	vrea!	sa	điu	Și	za	fiu:	mi-	plân-	
in-	Când	as	a	Nu	va	Nu	preo	la,	la	ché-	sati	
	ca-	cu			tăr	vrei			voi	Vei		

Se pōte deslegă după promenada calului.

Deslegarea logogrifului din nr. 7:

»Februărie.«

Deslegare bună n'amu primit dela nimeni.

Cătră cetitorii „Familiei“

Grație spriginirii mai căldurōse, care ni s'a dat în timpul din urmă, amu putut introduce unele imbunetățiri. Nunumai colaboratorii noștri, al căror numer și pân' acuma trecuse peste cincideci, s'au mai sporit: dar totodată am fost în stare să înmulțim și ilustrațiunile. În raport cu spriginul care ni se va da de acum înainte, vom continuă și noi a introduce mereu imbunetățiri noue.

De ôrăce semestrul prim s'a incheiat cu nr. acesta, rugăm pe toți aceia cari vor a ne onorā cu spriginul lor, să-și innoiescā abonamentele de timpuriu; iar cei ce nu mai vreu să fie abonați, binevoescā a ne avisā prin o cartă poștală să-i ștergem din registrul abonaților.

Redacțiunea.

Călindarul săptămānei.

Diua șept.	Călindarul vechiu	Calind. nou	Sorele
Dumin. 3 după Rusali	Ev. dela Mateiu 6, gl. 2, a inv. 3		res. ap.
Duminecă 30	+ Sobor SS. Apostoli	12 Henric	4 53 7 16
Luni	1 Cosma si Damian	13 Margareta	4 18 7 53
Marți	2 Vest. Precuratei	14 Bonaventura	4 19 7 52
Mercuri	3 Mart. Iachint.	15 Imp. Apost.	4 20 7 52
Joi	4 Par Andrei Crit.	16 Walter	4 21 7 51
Vineri	5 Par. Athan si Athon	17 Alexi	4 22 7 50
Sămbătă	6 Cuv. Sisonie	18 Rozina	4 22 7 50

Proprietar, redactor respunșător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Iosif Lang în Oradea-mare.